

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 6

Škola milosti a novej nádeje

Nedeľa: Adam a Eva - zlyhanie a nová milosť

(Gn 3,1-10 SEkP) ¹*Had bol najľstivejší zo všetkých poľných zvierat, ktoré utvoril Hospodin, Boh. Povedal žene: Naozaj vám Boh zakázal jest' zo všetkých stromov záhrady? ²Žena mu odpovedala: Ovocie zo stromov v záhrade jest' smieme, ³ale o ovocí stromu, ktorý je uprostred záhrady, Boh povedal: Nejedzte z neho, nedotknite sa ho, aby ste nezomreli! ⁴No had žene povedal: Nie, určite nezomriete! ⁵Boh totiž vie, že v deň, keď budete z neho jest', otvorí sa vám oči a budete ako Boh, budete poznať dobro i zlo. ⁶Žena videla, že by bolo dobré jest' zo stromu, lebo strom je na pohľad lákavý a na získanie múdrosti vábivý. Vzala z jeho ovocia, jedla, potom dala aj svojmu mužovi, ktorý bol s ňou a jedol aj on. ⁷Obom sa otvorili oči a spoznali, že sú nahí. Splietli figové listy a urobili si zástery. ⁸Keď počuli hlas Hospodina, Boha, ktorý sa prechádzal po záhrade za popoludňajšieho vánku, ukryl sa človek i jeho žena pred Hospodinom, Bohom, medzi stromy záhrady. ⁹Hospodin, Boh, zavolať na človeka a opýtal sa ho: Kde si? ¹⁰On povedal: Počul som tvoj hlas v záhrade, zľakol som sa, pretože som nahý, a tak som sa skryl.*

Tento príbeh, aj keď je veľmi smutný, tak o to viac je dôležitejší, pretože nastavuje tematickú perspektívu Biblie (alebo to môžeme nazvať aj zauzlením príbehu Biblie).

v. 1: Treba však povedať, že tento príbeh sa začína konštatovaním, ktoré máme v poslednom verši druhej kapitoly. Je nám tam povedané, že "človek i jeho žena boli nahí". SEkP slovom "nahí" prekladá hebrejský výraz *arúmím*, ktorého jednotné číslo *arúm* máme použité pri popise hada v 3,1 kde je preložené ako "najľstivejší". Prekladateľská tradícia v prípade prekladu 2,25 "nahí" toto slovo odvodzuje z koreňa 'wr, ktoré je viacvýznamové "byť nevidomý; obnažený; bdelý"¹. Naopak v 3,1 "najľstivejší" SEkP odvodzuje z koreňa 'rm čo má tiež viacero významov "hromadiť sa; byť chytrý, prehnany"². BENEŠ poukazuje na veľkú nejednoznačnosť akéhokoľvek prekladu, preto necháva tento výraz v nepreloženom tvare. "Vďaka tomu sa poslucháč, alebo čitateľ zastaví, lebo nebude vedieť o čo sa jedná. Až priebeh rozprávania tretej kapitoly by mu mal význam slova osvetliť."³ Tým, že človek a jeho žena sú "arúmím" (2,25) a had je "najviac arúm" ukazuje, že ľudia majú s hadom niečo spoločné. To otvára možnosť pre dnešného človeka, aby sa mohol stotožniť nie len s prvými ľuďmi, ktorí podľahli pokušeniu, ale dokonca aj so samotným hadom, ktorý prevrátené interpretuje Božie slovo. Tzn., že vždy keď prekrúcame Božie slovo podľa svojich vlastných potrieb, stávame sa pre druhých takýmito "rajskými" hadmi. Pojem *arúm* je dvojznačný aj pri

¹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 117.

² PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. str. 126.

³ BENEŠ, Jiří. VAĐURA, Petr. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7017-130-1. str. 87.

d'alšom pohľade: "Označuje predvídavosť, bystrosť alebo rozumnú opatrnosť, ktorú má človek pestovať... Jej negatívnou formou je ľstivá úskočnosť, podvádzanie a chytráctvo."⁴

Had kladie žene otázku, ktorá nemusí byť na prvý pohľad zrejímá. Doslova tu hovorí: "Naozaj Boh povedal: Nežete zo žiadneho stromu záhrady?" "Hneď v prvom slove 'naozaj' je možné vidieť trochu skepticizmu, alebo prinajmenšom prekvapenie, ktoré sa preniesie do ... úplnej paródie na pôvodné Božie veľkorysé povolenie (2,16)."⁵

vv. 2-3: Žena sa vo svojej odpovedi dopúšťa chyby, pretože nepresne cituje Božie nariadenie, robí ho prísnejším, než v skutočnosti bolo. Žena pridáva zákaz dotknúť sa stromu. Midraš Haggadol k tomu ponúka tento komentár rabína Rašiho: "Boh prikázal iba nejest', žena pridáva nedotýkať sa. Had ju postrčil k stromu, aby sa dotkla ovocia a videla, že nezomrie. Rovnako jej neuškodí ochutnať ovocie."⁶ K tomuto had speje v ďalšej konverzácii so ženou.

vv. 4-5: "Had tu vystupuje v úlohe interpreta, avšak interpreta veľmi podozrivého. Správny interpret podčiarkuje závažnosť a naliehavosť interpretovanej výpovede, ale tento falošný ju spochybňuje a znehodnocuje."⁷ Had tým vlastne vyhlasuje Hospodinov výrok za nepravdivý. Pasuje sa tu do úlohy toho, kto vie ako je to v skutočnosti a podsúva žene konšpiračnú teóriu o Bohu, ktorý má vedľajšie úmysly, ktorý tieto úmysly zatajuje a bráni ľuďom v tom, aby boli ako On. Daniel DUDA k tomu výstižne poznamenáva:

Uvedomme si, že cieľom diskusie medzi hadom a ženou bolo nabúrať vzťah dôvery k Bohu. Akonáhle sa mu podarí narušiť vzťah dôvery, je už len otázkou času, kedy sa Eva proti Bohu postaví. Vonkajšie skutky sú len dôsledkom vnútorného vzťahu. Akonáhle dospeje k presvedčeniu, že Pán Boh nie je na jej strane a že mu nejde o jej dobro, potom už má dôvod, aby sa Božej rade vzoprela. ... Akonáhle žena videla pravdu v ľži satana, potom zákonite nasledoval dôsledok (v. 6.7).⁸

v. 6: Žena vidí, že je ovocie dobré. To je evidentne narážka na Božie stvoriteľské dielo, keď Boh videl čo stvoril a zhodnotil, že je to dobré. Teraz je to prvý krát, že je to človek a nie Boh, kto niečo hodnotí ako dobré. Žena navyše vidí na ovocí stromu, že jej môže dať múdrosť. To len ukazuje, že žena už uverila hadovi a Bohu naopak dôverovať prestala. Výsledkom je to, čo je opísané v nasledujúcich veršoch.

vv. 7-10: Opäť sa tu stretávame s pojmom *arúmím*. Had im sľuboval, že ak zjedia zo zakázaného ovocia, "otvorí sa vám oči, budete ako Boh, budete poznať dobro i zlo". Siedmy verš skutočne potvrdzuje, že sa im oči otvorili, ale čakalo ich sklamanie. Odrazu neboli

⁴ DUBOVSKÝ, Peter. Komentár k Starému zákonu: *Genesis*. Trnava: Dobrá kniha, 2008. 828 s. ISBN 978-80-7141-626-5. str. 145.

⁵ WENHAM, G. D. Word Biblical Commentary: *Genesis 1-15*. vol. 1. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 596 s. ISBN 978-0-310-58585-5. str. 177.

⁶ DUBOVSKÝ, Peter. Komentár k Starému zákonu: *Genesis*. str. 149.

⁷ BENEŠ, Jiří. VAĐURA, Petr. *Pradějiny*. str. 90.

⁸ DUDA, Daniel. Veľký príbeh Bible: *Ako rozumieť príbehu Bible*. Praha: Jiří Drejnar - luxpress, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7130-142-4. str. 24-25.

spokojní s tým, ako ich Boh stvoril. Božie dielo chceli vylepšiť tým, že si vyrobili z figového lístia doslova opasky. Poznať v hebrejčine neznamená získanie informácií, ale získanie skúseností. Svojim porušením jasného Božieho nariadenia získali skúsenosť so zlom. Táto skúsenosť však zmenila aj ich pohľad na seba, aj na Boha, ako to dosvedčuje ďalšie rozprávanie. Odrazu sa necítia v Božej blízkosti príjemne. Necítia sa príjemne vo svojej nahote ani jeden pred druhým. BENEŠ k tomu poznamenáva:

Doposiaľ totiž problém s tým, že sú arúmím, ľudia nemali, a preto sa ani nehanbili. Akonáhle však svoje arúmím poznávajú, začnú ho ako problém vnímať. Zdá sa, že Boh im skutočne chcel v tomto zistení zabrániť a nechcel, aby vedeli, že sú arúmím. Táto skutočnosť je pre nich natoľko ťažká, že si s ňou nevedia rady. Boh teda pred nimi nechcel niečo tajiť, ale skôr ich chcel pred niečím ochrániť, čo v sebe majú a čo nedokážu zvládnuť. Poznanie toho, že sú arúmím, ľudí totiž doslova rozloží. Ich prvou reakciou je, že sa opášu listami. Snád' preto sa arúm prekladá ako nahý. Toto spojenie však nie je jednoznačné, pretože ľudia si listami nemuseli zakryť práve svoje pohlavia. Nás by preto táto interpretácia nemala zviest' ku špekuláciám týkajúcim sa hriechnosti sexuality a podobne. Podstatou tragédie, ku ktorej tu došlo, sú totiž postupne sa roztvárajúce nožnice medzi subjektívnym pohľadom človeka na seba samého a objektívnou realitou. Človek, ktorý bol nejakým spôsobom stvorený, dochádza na základe informácií od hada k poznaniu, že s ním nie je niečo v poriadku. Teda že Boh ho stvoril zle - s chybou, ktorú musí teraz pomocou figových listov opraviť. Sebaopravovanie, teda zastieranie domnelých nedostatkov, je vlastne spochybňovanie kvality Hospodinovho stvorenia, ktoré je však dobré. Navyše sa jedná iba o dedukciu, pretože objektívne vzaté s človekom nič v neporiadku nie je. On však po zjedení ovocia začína žiť skoby v lži, z ktorej potom vyvodzuje jeden záver za druhým. Následky tohto postupu a jednania ho zničia.⁹

(Rim 5,14-15 SEkP) ***14** Ale smrť vládla od Adama po Mojžiša aj nad tými, ktorí zhrešili iným spôsobom ako Adam. Adam je predobrazom toho, ktorý mal prísť. **15** S darom milosti to však nie je tak ako s previnením. Lebo ak pre previnenie jedného mnohí zomreli, oveľa viac sa v mnohých rozhojnila Božia milosť a dar z milosti jedného človeka, Ježiša Krista.*

v. 14: "Ale smrť vládla..." - smrť je tu personifikovaná, ako vládkyňa. "Nech už má Pavol na mysli akýkoľvek presný vzťah medzi smrťou v dôsledku ľudskej hriechnosti a smrťou ako 'platbou za hriech', určite tu má predovšetkým na mysli - smrť, ako človekom nepriehladateľný koniec, represívna sila pre tých, ktorí sa tešia zo života, 'posledný nepriateľ'.¹⁰ Iba pod vplyvom evolucionistického svetonázoru sa ľudia v poslednej dobe pozerajú na smrť ako na prirodzenú súčasť života. Avšak každé svetové náboženstvo je vlastne hľadáním cesty, ako sa vyhnúť tomu prvému nepriateľovi - smrti. "Ľudia od Adama po Mojžiša nepodliehali smrti kvôli svojmu previneniu proti Mojžišovmu Zákonu (ktorý ešte nepoznali), ale kvôli svojej vlastnej zdedenej hriechnej prirodzenosti."¹¹

⁹ BENEŠ, Jiří. VAĐURA, Petr. *Pradějiny*. str. 93-94.

¹⁰ DUNN, J. D. G. *Word Biblical Commentary: Romans 1-8*. vol. 38A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 970 s. ISBN 978-0-310-58829-0. str. 468.

¹¹ MACARTHUR, John. *Nový zákon: Komentár verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2013. 1010 s. ISBN 978-80-87587-08-9. str. 462.

Hrešiť iným spôsobom ako Adam znamená, že títo ľudia nemali konkrétne zjavenie, podľa ktorého by sa mali riadiť, no cez to všetko nie sú nevinní (viď Rim 1,18-21). "Adamov hriech bol *parabasis*, pretože to bol čin neposlušnosti voči tomu, o čom vedel, že je Božím príkazom."¹²

"Adam je predobraz..." je tu použité grécke slovo *typos*, ktoré znamená "úder, razenie, stopa po údere"¹³ ako keď sa razí pečat'. Adam bol teda "stopou", "odtlačkom" niekoho, kto mal ešte len prísť. "Adam je vzorom alebo prototypom Krista v tom, že každý začína novú epochu a charakter každej epochy je daný ich konaním."¹⁴

v. 15: V tomto verši Pavol nahrádza *parabasis* (prestúpenie) termínom *paraptóma* (pošmyknutie, omyl). Adamovo "pošmyknutie" malo skazonosný vplyv na celé ľudstvo, avšak o to väčší vplyv má dar milosti skrze Ježiša Krista. Prvý Adam zlyhal, druhý Adam (Ježiš Kristus) prišiel, aby vedome a dobrovoľne uskutočnil Boží plán spásy a aby tak mohol prejsť tento svet do nového obrobia milosti. "Akt milosti nevyváža akt hriechu, on ho preváža."¹⁵

Pondelok: Jákob - nový začiatok pre podvodníka

(Gn 28,10-17 SEKP) ¹⁰*Jákob odišiel z Beér-Šeby a išiel do Charánu. ¹¹Došiel na miesto, kde prenocoval, lebo slnko už zapadalo. Vzal jeden z kameňov, čo tam boli, dal si ho pod hlavu a ľahol si tam. ¹²Vo sne videl rebrík postavený na zemi, ktorého vrchol sa dotýkal neba. Boží anjeli po ňom vystupovali a zostupovali. ¹³Nad ním stál Hospodin a hovoril: Ja som Hospodin, Boh tvojho otca Abraháma a Boh Izáka. Zem na ktorej ležiš dám tebe a tvojmu potomstvu. ¹⁴Tvojho potomstva bude ako prachu zeme. Rozmnožíš sa na západ i na východ, na sever i na juh. V tebe a v tvojom potomstve budú požehnané všetky rody zeme. ¹⁵Ja som s tebou a budem ťa chrániť všade, kam pôjdeš a dovediem ťa späť do tejto krajiny. Neopustím ťa, kým nesplním čo som ti sľúbil. ¹⁶Keď sa Jákob prebudil zo spánku, povedal: Naozaj, Hospodin je na tomto mieste, ja som to nevedel. ¹⁷Bál sa a povedal: Akú hrôzu vzbudzuje toto miesto! Nie je to nič iné ako Boží dom, toto je nebeská brána.*

vv. 10-11: Cesta z Beér-Šeby do Charánu bola asi "880 km"¹⁶ dlhá a Jákobovi muselo trvať viac ako mesiac, kým prišiel do cieľa. Zopár dní mu muselo trvať dostať sa do Béthelu, ktorý bol vzdialený "96 km"¹⁷ od Beér-Šeby. Jákob bol na úteku pred svojím bratom Ezavom. Niesol si ťarchu podvodu, ktorého sa dopustil ako na svojom bratovi Ezavovi, tak hlavne na svojom slepom otcovi Izákovi. Nasledujúce udalosti slúžia ako Božie uistenie pre Jákoba, že napriek jeho hriechom ho Hospodin neopúšťa.

¹² DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. str. 469.

¹³ PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1. str. 1223.

¹⁴ DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. str. 470.

¹⁵ BARRET, in: DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. str. 474.

¹⁶ WALTON, J. H. The NIV Application Commentary: *Genesis*. Grand Rapids: Zondervan, 2001. 759 s. ISBN 0-310-20617-0. str. 570.

¹⁷ WALTON, J. H. The NIV Application Commentary: *Genesis*. str. 570.

Jedným z kľúčových pojmov je v tomto príbehu slovo *mikóm* "miesto", ktoré je okrem tohto verša spomenuté ešte vo vv 16.17 a 19. Pretože sa tu bude jednať o miesto prebývania Hospodina. To je akýmsi hlavným motívom tohto rozprávania.

v. 12: Tento verš je samotným opisom videnia. Samotný pojem *sullám*, ktorý je prekladaný ako rebrík, môže mať "pôvod v akkadskom *simmiltu* schody"¹⁸. Pán Boh v tomto sne použil obraz, ktorý bol Jákobovi známy z babylonského prostredia, kde schody sú spojnicou medzi nebom a zemou. Aj tu "rebrík prepája nebo a zem. Boží anjeli vystupujúci po rebríku predstavujú nebeské bytosti, ktoré sa pohybujú medzi nebom a zemou."¹⁹ Aj samotný detail, že anjeli po tomto rebríku ako zostupujú, tak vystupujú, má svoju výpovednú hodnotu. "Anjeli v SZ sú chápaní tak, že sa starajú o rôzne národy a ich územia, a že hliadkujú nad zemou (Job 1,6; 2,1; Zach 1,8-17; porov. Dt 32,8). Takže Raši naznačuje, že vystupujúci anjeli sú zodpovední za Jákobovu vlasť a zostupujúci anjeli sú zodpovední za cudziu krajinu do ktorej smeruje. Inými slovami, táto vízia anjelov je zárukou Božej ochrany nad Jákobom, aj keď odchádza z domu."²⁰ Inak povedané neexistuje miesto na zemi, kde by Hospodin nemal svoju moc, kde by nemohol Jákoba ochrániť. Toto videnie podporuje aj samotný Hospodinov výrok, ktorý tvorí jadro tohto príbehu.

vv. 13-15: Tento Hospodinov výrok je ďalším, už vlastne tretím požehnaním, ktoré Jákob získava (prvé dve dostal od svojho otca Izáka - vid' Gn 27,28-29; 28,3-4). Toto požehnanie však zaznieva priamo od Boha a je súčasťou Jákobovho sna. Hospodin je tu predstavený ako ten, od ktorého anjeli vychádzajú, ale aj ako ten, ku ktorému sa vracajú. Tzn., že Hospodin je vládcom nad anjelmi, že Hospodin prostredníctvom svojich poslov aktívne zasahuje do diania na zemi. Toto videnie vyvracia deistickú predstavu Boha ako Hodinára, ktorý síce zostrojil svet ako hodiny, ktoré natiahol, ale viac už doňho nezasahuje.

Ešte viac to podčiarkuje spôsob, akým sa Boh Jákobovi predstavuje, ako "Hospodin, Boh tvojho otca Abraháma a Boh Izáka". To má Jákobovi pripomenúť, že Boh nie len, že zasahuje do diania tohto sveta, ale dokonca aj do životov jednotlivcov. Jákobovi otcovia mali s týmto Bohom konkrétnu skúsenosť a čo viac, mali s ním uzatvorenú zmluvu a získali Božie požehnanie, ktorých dedičom sa teraz stáva práve Jákob. Požehnanie zeme a potomstva vo vv. 13 a 14 je rovnaké, aké dostal od Boha už Jákobov praotec Abrahám (vid' Gn 12,2-3; 13,15-16). Avšak neustála Božia prítomnosť zaslúbená vo v. 15 je pre Jákoba špecifická.

vv. 16-17: Na Jákobovej reakcii môžeme vidieť, že plne nepochopil význam tohto sna. Jákob stále zostáva v akejsi starovekej predstave, kde sa Božstvo spája s konkrétnym zemepisným miestom. Jákob má hrôzu z miesta, kde prespal, v tomto mieste vidí dom Boží, pritom si neuvedomuje, že v slovách "Ja Som s tebou a budem ťa chrániť všade kam pôjdeš" ukazujú "za" toto zemepisné miesto medzi Beér-Šebou a Charánom. Boh sľubuje, že bude všade tam, kde bude Jákob, tzn. že sväté miesto je všade tam, kde je Jákob. Jákob samotný sa

¹⁸ DUBOVSKÝ, Peter. Komentár k Starému zákonu: *Genezis*. str. 556.

¹⁹ tamtiež, str. 556-557.

²⁰ WENHAM, G. J. Word Biblical Commentary: *Genesis 16-50*. vol. 2. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 890 s. ISBN 978-0-310-58586-2. str. 389.

stáva domom Božím. Boh bude prebývať s ním. Táto skutočnosť sa zreteľne naplňuje v ďalších príbehoch tohto patriarchu.

Utorok: Rabbi Ježiš

(Ján 1,8-14 SEKP) ⁸*On nebol svetlom, ale prišiel vydať svedectvo o tom svetle. ⁹Bolo tu pravé svetlo, čo osvecuje každého človeka, to prichádzalo do sveta. ¹⁰Bol vo svete a svet ním vznikol, ale svet ho nespoznal. ¹¹Do svojho vlastného prišiel, ale jeho vlastní ho neprijali. ¹²Tým však čo ho prijali a veria v jeho meno, dal moc stať sa Božími deťmi; ¹³tí, čo sa nenarodili ani z krvi, ani z telesnej žiadosti, ani z vôle muža, ale z Boha. ¹⁴To Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami a my sme videli jeho slávu, slávu, akú má od Otca jednorodený Syn, plný milosti a pravdy.*

vv. 6-8: Táto časť sa vzťahuje na Jána Krstiteľa. "Meno Ján v tomto evanjeliu vždy znamená Jána Krstiteľa, nikdy nie apoštola Jána."²¹ Ján nebol tým svetlom, ale bol svedkom. "Termínom 'svedok' a 'vydať svedectvo' je v tomto evanjeliu venovaná zvláštna pozornosť; odráža sa v nich SZ jazyk súdu, kedy pravda určitej záležitosti musela byť ustanovená na základe výpovede viacerých svedkov."²² Jánovo evanjelium je tu koncipované práve tak, že k Jánovi sa postupne pridávajú ďalší svedkovia.

vv. 9-11: Táto časť sa venuje neprijatiu tohto svetla, ktoré je v Slove. Prvý krát sa tu v Jánovom evanjeliu, vo verši 10, stretávame so slovom *kozmos* "svet". "V 10a označuje svet obývaný ľudstvom; v 10b svet vrátane ľudí; v 10c ľudstvo padlé a v tme, napriek tomu svet zostáva predmetom Božej lásky (3,16)."²³ V jedenástom verši máme formuláciu "do svojho vlastného" a "jeho vlastní". "Formulácia 'do svojho vlastného' sa veľmi pravdepodobne vzťahuje na svet ľudstva všeobecne, a 'jeho vlastní' sa vzťahuje na židovský národ. Slovo je Stvoriteľ, a preto mu svet patrí ako jeho vlastníctvo."²⁴

vv. 12-13: Napriek tomu, že svet Krista nepoznal, že ho odmietli jeho vlastní, tak máme naznačený ostatok, ktorý ho prijal. Evanjelista o nich píše, že im dal moc stať sa Božími deťmi. "Pozorujeme, že veriaci sa tu nazývajú *tekna Theú*, Božie deti; na rozdiel od Pavla, evanjelista o nich nikdy nehovorí ako o *hyioi Theú*, synoch Božích, podobne ako v Zjavení si výraz Syn Boží vyhradzuje pre Ježiša."²⁵

v. 14: Pojem "*logos*", teda "slovo" bolo v gréckej filozofii populárne. Aristoteles hovoril o tom, že *logos* má funkciu odhaľovať, Empedokles zasa otváral magickú silu *logu* a u "Heraklieta sa filozof (ako *profétés*) snaží prehovárať tak, ako hovorí *logos* (bytie)..."²⁶

²¹ MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*, str. 279.

²² tamtiež, str. 280.

²³ BEASLEY-MURRAY, G. R. *Word Biblical Commentary: John*. vol. 36. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 811 s. ISBN 978-0-310-58846-7. str. 215.

²⁴ MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*, str. 280.

²⁵ BEASLEY-MURRAY, G. R. *Word Biblical Commentary: John*. str. 215.

²⁶ OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filozofických pojmů současnosti*. 3. vyd. Praha: Grada, 2011. 333 s. ISBN 978-80-247-3613-6. str. 123.

Koncept Logu bol známy aj medzi židovskými mysliteľmi, Filón Alexandrijský písal o Logu ako o "prostriedku ktorým môže človek poznať Boha"²⁷. *Logos* bol v antickom svete preexistentný, Ján práve na toto naráža a pomocou gréckeho pojmu *Logos* predstavuje Ježiša ako Krista a "Božieho Syna v zmysle vyznanom Tomášom ('môj Pán a môj Boh')."²⁸ Ján takýmto úvodom musel zaujať ako židov, tak aj pohanov. V štrnástom verši je niečo pre antický svet nevidané, *Logos* sa stalo *sarx* tj. telo (doslova mäso). Sloveso *ginomai* od ktorého je "stalo sa" odvodené, poukazuje na zmenu, teda dotknutá "osoba sa stáva niečím, čím pred tým nebola"²⁹. V súvislosti so *sarx* je tu vyjadrené, že *Logos* sa stal človekom v jeho padlej podobe. Večný Boží Syn sa stal jedným z ľudí, dokonca si urobil medzi nami stan a videli sme jeho slávu. Toto všetko nás odkazuje na príbeh Exodusu, keď sa Božia sláva zjavovala v stane uprostred Božieho ľudu. On je to Slovo o ktorom svedčí Zákon aj Proroci (tj. Biblia).

Streda: Pohanská žena - milovaná Božia dcéra

(Mk 7,24-30 SEkP) ²⁴*Ježiš vstal a odišiel odtiaľ do končín Týru. Vstúpil do domu, no nechcel, aby sa to niekto dozvedel. Svoju prítomnosť však nemohol utajiť.* ²⁵*Hneď sa o ňom dopyčula žena, ktorej dcéra bola posadnutá nečistým duchom. Prišla a padla mu k nohám.* ²⁶*No tá žena bola pohanka, rodom Sýrofeničanka a prosila ho, aby vyhnal z jej dcéry zlého ducha.* ²⁷*On jej však povedal: Dovoľ, aby sa najskôr nasýtili deti. Nie je dobré brať chlieb deťom a hádzat' šteňatám.* ²⁸*Žena mu odpovedala: Iste, Pane, lenže aj šteňatá sa živia pod stolom omrvinkami po deťoch.* ²⁹*Nato jej povedal: Pre toto slovo choď, zlý duch tvoju dcéru opustil.* ³⁰*Keď sa vrátila domov, našla ležať dieťa v posteli a zlý duch bol preč.*

Týrus bol pôvodne ostrovným mestom a mnohé rukopisy ho na tomto mieste spájajú so Sidonom. Kraj Týru susedil s Galilejou. "Ako vyplýva z historických správ (C.Ap. I,13.70), medzi obyvateľmi Týru a Galilejčanmi existovala istá nenávisť (porov. Iz 23; Joel 4,4-6; Zach 9,2), čiastočne aj preto, že značná časť poľnohospodárskych produktov židovskej Galiley končila v pohanskom Týre, ktorý bol hlavným mestským centrom vedľa Galiley, následkom čoho mnoho židovských vidiečanov mohlo často trpieť hladom."³⁰ Josephus popisuje obyvateľov tejto oblasti ako "notoricky známych našich najtrpkejších nepriateľov"³¹. Ježišova odpoveď Sýrofeničanke o tom, že sa nepatrí brať chlieb deťom, môže byť reflexiou práve na tieto spoločensko-politické pomery v tejto oblasti.

Z čítaného textu nás môže prekvapiť určitá strohosť ba až nepriateľskosť Ježiša voči tejto žene - ale tá je len zdanlivá. "Ježiš vo svojej odpovedi povedal slovo 'najskôr' - najskôr mali byť nasýtené deti. V tom žena mohla vidieť povzbudenie - znamenalo to, že potom bude

²⁷ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 206.

²⁸ tamtiež, str. 205.

²⁹ tamtiež, str. 216.

³⁰ DUBOVSKÝ, Peter. Komentáre k Novému zákonu: *Marek*. Trnava: Dobrá kniha, 2013. 1036 s. ISBN 978-80-7141-792-7. str. 443.

³¹ GUELICH, R. A. Word Biblical Commentary: *Mark 1 - 8:26*. vol. 34A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 699 s. ISBN 978-0-310-58837-5. str. 553.

niečo nasledovať."³² Ďalším znamením, že Ježišov prístup nebol nepriateľský, ale možno povedať, že bol naopak voči žene vľúdni, je časté použitie deminutívov, ktoré v gréčtine môžu mať funkciu zdobnenín (dcérka, dieťaťka, psíček...). Toho si všíma aj KNIGHT, keď poznamenáva: "Gréčtina má pre psa dva výrazy. Prvý výraz odkazuje k potulnému pouličnému psovi, ktorý bol v antickom svete symbolom opovrhnutia a potupy. Pre Židov boli pohania naozaj psami. Toto slovo Ježiš ale nepoužil. Vybral si výraz, ktorý značí domáceho maznáčika - je možné ho preložiť ako 'psík'."³³ Nakoniec z písaného textu nemôžeme započúť tón Ježišovho hlasu a jeho nonverbálnu komunikáciu, ktorá napriek použitým slovám mohla obsahovať láskavosť a súcit.

Žena nakoniec nazýva Ježiša Pánom (gr. *kyrie*). "Znamená to viac ako zdvorilostné oslovenie 'pane' u pohanov. Ako vyplýva z kontextu, žena vo svojom príhovore typickom pre nežidovské kresťanstvo uznala, že Ježiš bol 'Pánom'. Tento titul 'Pána', ktorý sa neustále objavuje na perách 'veriacich' u Matúša, sa vyskytuje iba tento krát s vyznávacím podtextom u Marka."³⁴ Je to vlastne vyznanie viery tejto ženy, na čo Ježiš poznamenáva: "Pre toto slovo choď, zlý duch tvoju dcéru opustil."

Štvrtok: Bartimej - slepec, ktorý videl viac než iní

(Mk 10,46-52 SEkP) *⁴⁶Prišli do Jericha. Keď Ježiš vychádzal s učeníkmi a početným zástupom z Jericha, sedel pri ceste slepý žobrák, Timaiov syn Bartimej. ⁴⁷Keď slepec začul, že je to Ježiš Nazaretský, začal volať: Ježiš, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! ⁴⁸Mnohí mu dohovárali, aby mlčal, ale on kričal ešte hlasnejšie: Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! ⁴⁹Ježiš sa zastavil a povedal: Zavolajte ho! Nato slepca privolali a povedali mu: Dúfaj! Vstaň, volá ťa! ⁵⁰A on zhodil plášť, vyskočil a prišiel k Ježišovi. ⁵¹Ježiš sa ho spýtal: Čo chceš, aby som ti urobil? Slepce mu povedal: Rabbúni, aby som videl. ⁵²Tu mu Ježiš povedal: Choď, tvoja viera ťa uzdravila! A slepý hneď videl a šiel po ceste za ním.*

Synoptickí evanjelisti sa v tomto príbehu v niektorých detailoch rozchádzajú, ale to len dokladá skutočnosť, že im ide o princíp, ktorý tento príbeh vyjadruje. To, čo nás udrie do očí je, že Marek uvádza meno uzdraveného slepca a to dokonca dvakrát. Timaiov syn a Bartimej je totiž to isté.³⁵ Je to vlastne jediný prípad v evanjeliách, keď sa dozvedáme meno uzdraveného. "Dôvod pre udanie mena je pravdepodobne ten, že v poslednom v. perikopy je Bartimej vykreslený ako Ježišov nasledovník, a tak nepriamo priradený ku skupine Kristových učeníkov, z ktorých evanjelista menoval Dvanástich v 3,16-19."³⁶ Bartimej je pre svoju slepotu a chudobu na okraji spoločnosti, no Marek ho vykresľuje vo veľmi pozitívnom svetle. Je tu zvýraznený paradox. Ježiša obklopujú jeho učeníci a mnohé zástupy, no jediný, kto vidí Ježiša v pravom svetle je slepý Bartimej. "To, že Ježiša oslovil 'Syn Dávidov', nie je náhoda. Od tej doby, čo Boh v 2S 7,12.13 zaslúbil, že vzbudí kráľa z Dávidovej línie a

³² KNIGHT, G. R. Marek: *Evangelium Ježiše Krista Syna Božieho*. Praha: Advent-Orion, 2017. 278 s. ISBN 978-80-7172-687-6. str. 132-133.

³³ KNIGHT, G. R. Marek: *Evangelium Ježiše Krista Syna Božieho*. str. 133.

³⁴ GUELICH, R. A. *Word Biblical Commentary: Mark 1 - 8:26*. str. 558.

³⁵ vid': KNIGHT, G. R. Marek: *Evangelium Ježiše Krista Syna Božieho*. str. 176.

³⁶ DUBOVSKÝ, Peter. *Komentáre k Novému zákonu: Marek*. str. 629.

upevní 'jeho kráľovský trón naveky', Židia stavali Mesiáša na roveň so Synom Dávidovým. Iba Bartimej v Markovom evanjeliu nazýva Ježiša Synom Dávidovým."³⁷ Výrok, že Ježiš je Syn Dávidov je dokonca tak silný, že ľudia okolo mu začali dohovárať, aby mlčal. Pre "vidiacich" bolo pohoršením to, ako tento slepec Ježiša nazval. Čím viac sa ho ľudia snažia umlčať, tým viacej Bartimej kričí.

Ježiš si ho nechal zavolať a kladie mu banálnu otázku, tú však Ježiš nekladie preto, aby sa dozvedel nejakú novú informáciu, ale pre nadviazanie vzťahu s týmto slepcom. "Ralph Martin vysvetľuje, že výraz 'Rabbuni' je prejavom náklonnosti, ktorý by sa dal preložiť ako 'drahý Majster'."³⁸ Bartimej po tom, čo ho Ježiš uzdraví, sa stáva Ježišovým učeníkom. Je tu kontrast oproti bohatému mládenkovi, ktorý by bol z pohľadu učeníkov tým najlepším doplnením ich radov. Nakoniec však bohatý mládenec zaslepený svojim bohatstvom od Ježiša odchádza, zatiaľ čo vyliečený slepec a žobrák Krista nasleduje.

Použité zdroje a literatúra

BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. vol. 36. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 811 s. ISBN 978-0-310-58846-7.

BENEŠ, Jiří. VAĐURA, Petr. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7017-130-1.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

DUBOVSKÝ, Peter. Komentáre k Novému zákonu: *Marek*. Trnava: Dobrá kniha, 2013. 1036 s. ISBN 978-80-7141-792-7.

DUBOVSKÝ, Peter. Komentár k Starému zákonu: *Genezis*. Trnava: Dobrá kniha, 2008. 828 s. ISBN 978-80-7141-626-5.

DUDA, Daniel. Veľký príbeh Biblie: *Ako rozumieť príbehu Biblie*. Praha: Jiří Dřejnar - luxpress, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7130-142-4.

DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. vol. 38A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 970 s. ISBN 978-0-310-58829-0.

GUELICH, R. A. Word Biblical Commentary: *Mark 1 - 8:26*. vol. 34A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 699 s. ISBN 978-0-310-58837-5.

KNIGHT, G. R. *Marek: Evangelium Ježiše Krista Syna Božího*. Praha: Advent-Orion, 2017. 278 s. ISBN 978-80-7172-687-6.

MACARTHUR, John. *Nový zákon: Komentár verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2013. 1010 s. ISBN 978-80-87587-08-9.

---

³⁷ KNIGHT, G. R. *Marek: Evangelium Ježiše Krista Syna Božího*. str. 176.

³⁸ *tamtiež*, str. 177.

NESTLE-ALAND. Řecko Český Nový zákon: *Slovník novozákonní řečtiny*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. 1758 s. ISBN 978-80-87287-38-5.

OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filozofických pojmů současnosti*. 3. vyd. Praha: Grada, 2011. 333 s. ISBN 978-80-247-3613-6.

PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

WALTON, J. H. The NIV Application Commentary: *Genesis*. Grand Rapids: Zondervan, 2001. 759 s. ISBN 0-310-20617-0.

WENHAM, G. D. Word Biblical Commentary: *Genesis 1-15*. vol. 1. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 596 s. ISBN 978-0-310-58585-5.

WENHAM, G. J. Word Biblical Commentary: *Genesis 16-50*. vol. 2. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 890 s. ISBN 978-0-310-58586-2.